283

משרד מבקר המדינה

דין וחשבון על הביקורת בחברת אפיקי נפט בע"מ

ירושלים, תשרי תשכ"ב - ספטמבר 1961

משרד מבקר המדינה

אגף ב' לביקורת האיגודים

ד י ן ו ח ש ב ו ן

על הביקורת

ב ח ב ר ת א פ י ק י נ פ ט ב ע " מ

ירושלים, ג' בתשרי תשכ"ב – 13 בספטמבר 1961

דין וחשבון זה על חברת אפיקי נפט בע"מ מסכם
את הביקורת על פעולותיה מאז ייסודה ביולי
1957 עד ספטמבר 1960, החודש בו הופסקו למעשה
פעולות החברה.

הממצאים, שהועלו על ידי הביקורת, הובאו
לידיעת הנהלת החברה; בדו"ח כלולים הממצאים
העיקריים.

החברה עומדת לביקורת המדינה כגוף שהממשלה
משתתפת בהנהלתו. כל המניות של החברה בידי
המדינה.

פרק ראשון

ה ח ב ר ה ו מ פ ע ל י ה

בדצמבר 1956 הוחל, לפי הזמנת הממשלה, בהנחת קו להובלת דלק גולמי בצינור ממפרץ אילת לחופי הים התיכון. תכנון הקו היה בידי חברת תכנון המים לישראל בע"מ (תה"ל) וההנחה בוצעה על ידי חברת מקורות בע"מ(*). הביצוע נערך בשלושה שלבים: השלב הראשון בהנחת הקו, שנמשך עד אפריל 1957, כלל את קטע הצינור מאילת עד באר שבע; השלב השני, שנמשך עד אוגוסט 1957, האריך את הצינור עד תחנת הכוח של חברת החשמל באשדוד; והשלב השלישי שבא לידי גמר באוגוסט 1958, חיבר את הקו של שדה המיכלים במפרץ חיפה.

בסמוך להשלמת השלב הראשון של הנחת הקו ולקראת בואה של מיכלית הדלק הראשונה לאילת הוקם על ידי הממשלה במארס 1957 גוף ארעי בשם "החברה להפעלת קו הדלק אילת-סוכריר" לשם הפעלת הקו. ביולי 1957 נרשמה חברה "אפיקי נפט בע"מ" בבעלותה המלאה של הממשלה – חברה שהמשיכה למעשה בפעולות הגוף הארעי. החברה הייתה הגוף שהפעילה את הקו בלא שהקו על מתקניו, הועבר אליה; הוא נשאר בבעלותה של הממשלה.

תפקידה העיקרי של החברה היה קליטת הדלק באילת והובלתו למפרץ חיפה. מלבד זאת ביצעה החברה בתקופות יותר מאוחרות את הפעולות הבאות: בפברואר 1958 החלה החברה להוביל גם דלק המופק בחלץ על ידי חברת מצדה; בדצמבר 1958, עם גמר הנחת קו מוצרי דלק מבתי הזיקוק בחיפה לגלילות ים על יד תל אביב, החלה החברה להעביר מוצרי דלק בקו זה; בפברואר 1959, עת רכשה הממשלה את הטרמינל (שדה מיכלים) של חברת הנפט העירקית במפרץ חיפה, החלה החברה להפעיל שדה מיכלים זה.

ביולי 1959 העניקה הממשלה זכיון לחברת "טרי קונטיננטל פייפ ליינס לט"ד" להובלת הדלק הגולמי מאילת; בתחילת ספטמבר 1960 הועברה הפעלת הקו אילת – חיפה, לרבות הובלת הדלק מחלץ, מידי חברת אפיקי נפט בע"מ לידי חברה שהוקמה למטרה זו על ידי בעלת הזכיון. מאז נמצאת חברת אפיקי נפט בתהליך של חיסול עסקיה. אשר להפעלתם של שדה המיכלים וקו מוצרי דלק היא עברה לידי בתי הזיקוק: הפעלת שדה המיכלים – בדצמבר 1959; והפעלת קו המוצרים – במאי 1960.

(*) ממצאי הביקורת על הנחת הקו ראה דו"ח שנתי מס' 11 של מבקר המדינה, עמ' 79.

א. המתקנים שהופעלו על ידי החברה

הקו על המתקנים להובלת הדלק נשאר כאמור בבעלות הממשלה, והחברה החזיקה בהם לצורכי הפעלתם. בבעלות החברה היו דירות לשיכון עובדיה; ציוד קשר, מכשירים לכיבוי אש ומכשירים אחרים; וכלי רכב לסוגיהם.

קו אילת – חיפה

מתקני הקו, שהופעלו על ידי החברה, כללו מעגנים ומיכלים לקליטת הדלק והחסנתו; וצינורות ותחנות שאיבה להזרמתו.

בסיום השלב השלישי והאחרון של הנחת הקו באוגוסט 1958, כלל הקו את המתקנים הבאים:

צינור מאילת לחיפה באורך 439 ק"מ – 239 ק"מ בקוטר של "8 (קטע אילת – באר שבע וחלק קטן מהקטע באר שבע – אשדוד) ו–200 ק"מ בקוטר של "16 (יתר קטעי הקו); שדה מיכלים באילת על 5 מיכלים ו–3 יחידות שאיבה; מעגן בעל כושר קליטה של אוניות עד כדי 30,000 טון; תחנות שאיבה ביוטבתה, בפארן ובמצפה רמון, שכל אחת כוללת אף היא 3 יחידות שאיבה. מכלל יחידות השאיבה – שתים עשרה במספר – עבדו בדרך כלל שמונה; ארבע שימשו לרזרבה. כוח השאיבה של 8 היחידות היה 140 טון לשעה.

3 מיכלים ותחנת שאיבה מיוחדת לטעינת קרונות-מיכל של הרכבת ולטעינת משאיות-מיכל בתחנת הרכבת באר-שבע; הפעלתם של מתקנים אלה הופסקה עוד באוגוסט 1957 עם השלמת הקו לאשדוד. מספף ליד תחנת הכוח באשדוד; הפעלתו הופסקה מאז הוארך הצינור מאשדוד לחיפה באוגוסט 1958.

מאז סיום השלב השלישי והאחרון של הנחת הקו חלו במתקנים, בעקבות החלטת הממשלה להניח בכל אורך הקו צינור של "16, השינויים הבאים: באוקטובר 1959 הופעלו באילת מעגן נוסף המסוגל לקלוט מיכליות מעל 30,000 טון ומיכל נוסף. בקיץ 1960 הוקמה במקום תחנת שאיבה חדשה, אליה הועברו 8 מתוך 12 המשאבות שפורקו מתחנות השאיבה שפעולתם הופסקה. עם זאת בוצעה החלפת הצינורות של "8 באלו של "16 בקטע שבין אילת לבאר שבע ובחלק מהקטע באר שבע – אשדוד.

מתקנים אחרים

מתקן הזרקה בחלץ

מתקן ההזרקה, הדוחס את הדלק המופק בחלץ אל הצינור אילת – חיפה, הועמד לרשות החברה על ידי חברת מצדה – בעלי המתקן – והוא כולל 3 מיכלים ו–2 משאבות.

צינור חיפה – גלילות ים

צינור חיפה – גלילות ים, שהותקן על ידי הממשלה להובלת מוצרי דלק, תחילתו במתקן השאיבה שליד בתי הזיקוק חיפה וסופו בטרמינל שבגלילות ים. אורך הצינור 85 ק"מ וקוטר "6. במתקן השאיבה 3 משאבות חשמליות בעלות הספק של 60 טון לשעה כל אחת. 2 משאבות מופעלות בעת ובעונה אחת.

שדה המיכלים במפרץ חיפה

שדה המיכלים במפרץ חיפה הוקם על ידי חברת הנפט העירקית בשנות השלושים; לידו מעגן לקליטת מיכליות ו–4 משאבות חשמליות. המשאבות מיועדות לדחוס את הדלק לבתי הזיקוק או למעגן. בשטח השדה נמצאים מבנים למשרדים, למחסנים, לבתי מלאכה ולשירותים שונים.

ב. הון החברה

הונה הרשום של החברה הוא 500,000 מניות בנות 1 ל"י כל אחת. ההון התתום והנפרע ליום 31.3.1960 היה בסך 250,000 ל"י – 249,999 מניות בידי המדינה ו–1 מניה בידי רשות הפיתוח.

ג. מוסדות החברה

בראש החברה מועצת מנהלים, שמונתה על ידי הממשלה מורכבת מ–7 חברים: 4 נציגי משרד האוצר, בכללם המנהל הכללי של אותו משרד, המכהן כיו"ר; 1 נציג צה"ל; 1 נציג תה"ל; והמנהל הכללי של החברה. ישיבות המועצה התקיימו בדרך כלל אחת לחודש.

פרק שני

פעולות החברה

א. יחסי החברה עם בעלי המתקנים

בתקופה הקצרה של פעילותה לא הצליחה החברה לחתום על חוזים עם בעלי המתקנים כדי לכונן על ידי כך יחסים תקינים אתם.

(1) הקו אילת – חיפה, שבהפעלתו החלה החברה באפריל 1957 (ראה לעיל עמ' 3) בד בבד עם השלמתו של כל אחד ממתקני הקו, היה כאמור בבעלות הממשלה. החברה הציעה לאוצר באפריל 1958, לאחר שסוכמו הדיונים במועצת המנהלים שלה, הצעות מפורטות לכינון היחסים הפורמאליים שביניהם; האוצר לא קיבל החלטה בדבר הצעות אלו ולא נעשה חוזה בין הצדדים, שיקבע את זכויותיהם ואת התחייבויותיהם, בפרט אופן חישוב דמי השכירות שעל החברה לשלם לאוצר; אחריות החברה למתקני הקו – שלימותם ואחזקתם; וחובתה לתשלום מסים והיטלים שונים.

הפעלת המתקנים להובלת מוצרי דלק מחיפה לגלילות ים, שהיו בבעלות האוצר והועמדו לרשות החברה בדצמבר 1958, אף היא נעשתה בלא שהיה הסכם בין החברה לבין האוצר. במארס 1960, זמן קצר לפני שהחברה נכנסה לתהליך חיסול, העבירה הממשלה את הבעלות על מתקנים אלו לחברת קו מוצרי דלק בע"מ, שהוקמה על ידי הממשלה למטרה זו.

לדעת האוצר לא הייתה חשיבות בכינון יחסים פורמאליים עם החברה בשים לב לזיקתה המיוחדת של החברה לאוצר.

(2) דמי השכירות שעל החברה היה לשלם לאוצר בעד השימוש במתקני קו הדלק אילת – חיפה ובקו מוצרי דלק הוחלט עליהם במועצת המנהלים של החברה, שבה היה למשרד האוצר רוב קולות, וזאת לאחר תום כל שנת כספים.

להלן טבלה המראה את דמי השכירות השנתיים ששולמו לאוצר בעד השימוש בשני הקווים בשנים 1957/58 עד 1959/60.

דמי השכירות

לשנים 1957/58 עד 1959/60

הקו	1957/58	1958/59	1959/60
	באלפי ל"י		
אילת – חיפה	3,100	4,371	4,571
חיפה – גלילות ים	–	129	397
סה"כ	3,100	4,500	4,968

שיעורי דמי השכירות נקבעו בהתחשב בתשלומי הרבית על ההשקעות ובהפרשת הפחת על המתקנים – רבית בשיעור של 6% לשנה ופחת מחושב לפי תקופות שנקבעו בנפרד לכל מתקן ומחקן שבשני קווי הדלק.

היקף ההשקעות בקו אילת-חיפה, שעליהן חלו הרבית והפחת, נקבע לשנת הכספים 1957/58 על פי סכומים גלובליים שניקבו. ארעית על ידי האוצר; ולשנות הכספים 1958/59 ו-1959/60 על פי חשבונות זמניים שהוגשו על ידי חברת מקורות למשרד האוצר. ההשקעות לא פורטו במידה מספקת לפי סוגי הנכסים, ועל ידי כך נמנע חישוב מדויק של הפחת לפי אורך החיים של כל אחד מסוגי הציוד. למתקנים אחדים חושב פחת גם בעד תקופות, כשהציוד או שעדיין לא היה מופעל או שהפעלתו כבר הופסקה לחלוטין. בשני מקרים חושב הפחת אף לתקופות, כשהציוד כבר היה מפורק.

היקף ההשקעות בקו חיפה – גלילות ים, נקבע לשנת הכספים 1958/59 על פי נתונים שהומצאו על ידי חברת חה"ל; לשנת הכספים 1959/60 הוא נקבע על פי חשבונות זמניים של חברת מקורות.

(3) את שדה המיכלים במפרץ חיפה החלה החברה להפעיל כאמור בפברואר 1959 עם רכישתו על ידי המדינה מידי חברת הנפט העירקית. במשך עשרת חודשי הפעלתו עד מועד העברת ההפעלה לבתי הזיקוק לא הספיקה החברה לסיים משא ומתן על חתימת חוזה עם חברת שרותי נפט בע"מ, אליה העבירה הממשלה את הבעלות על שדה המיכלים. הסיבה לכך היא בחילוקי דעות על כמה מתנאי ההפעלה.

(4) בהובלת הדלק מחלץ החלה כאמור החברה בפברואר 1958. במשך כל תקופת ההובלה לא נחתם חוזה בין אפיקי נפט לבין חברת מצדה, בעלת מתקן ההזרקה. לדברי החברה, היא לא הגיעה לידי חתימת חוזה עם "מצדה" כשם שלא הגיעה לידי הסכם עם חברה זו בתור אחד מלקוחותיה (ראה להלן).

ב. יחסי החברה עם לקוחותיה

לקוחות החברה היו חברות שיווק הנפט שרכשו את הדלק הגולמי בחוץ לארץ ומסרו אותו בידי החברה באילת לשם הובלתו לחיפה. את מחיר השירות קבע האוצר. הסכמים ארעיים, שהחברה, בהעדר ניסיון להתקשרות למתן שירות מסוג זה, חתמה עם הלקוחות, לא כללו את כל התנאים שהיו דורשים הסדר אלא רק את התנאים הבאים: סדרי קליטת הדלק באילת, לרבות שאלת האחריות הכרוכה בשהיית האניות בנמל; שיעור החסר המתהווה בהובלת הדלק מהתאדות ודליפות; הסדרים הקשורים במלאי הדלק שבצינור ובמיכלים, וביטוח מלאי זה; סדרי מסירת הדלק לאחר גמר הובלתו לרשות חברות השיווק; וסדרי התשלום של דמי ההובלה.

לא נחתם הסכם גם עם חברת "מצדה" על העברת הדלק מחלץ לחיפה. לדברי החברה, היו בינה לבין חברת מצדה חילוקי דעות, שמנעו חתימת חוזה כזה. החברה הייתה מוכנה להתחייב להזרים דלק מחלץ לחיפה, שעה שמוזרם דלק מאילת; ואילו חברת מצדה דרשה התחייבות להזרמה מינימאלית של דלק מחלץ מדי יום ביומו, בלא שתותנה ההזרמה בהזרמת דלק מאילת. מלבד זאת סירבה מצדה לשלם את דמי הובלת הדלק לפי אותו שער הדולר שיתר לקוחות החברה שילמו לה. בהעדר הסכם בעניין זה כוסה ההפרש, שהיה שנוי במחלוקת, מקרן ההשוואה לדלק של האוצר.

אשר לקו מוצרי הדלק מחיפה לגלילות ים, חתמה חברת אפיקי נפט בינואר 1960 על חוזים עם חברת פי גלילות - בעלתה ומפעילתה של הטרמינל בגלילות ים - על היחסים התפעוליים שביניהן ועם החברות בעלות מוצרי הדלק על היחסים הכספיים. החוזה שנחתם עם החברות בעלות מוצרי הדלק כלל, בין היתר, את העקרון, שדמי ההזרמה לא יעלו על 75% מדמי ההובלה מחיפה לגלילות ים באמצעי הובלה אחרים.

ג. הפעלת קו אילת - חיפה

דרכי ההובלה של הדלק

הפעלת הקו אילת - חיפה כוללת קליטת הדלק והחסנתו באילת, הובלתו צפונה ומסירתו ללקוחות. בשעת הקליטה והמסירה נערכות מדידות לקביעת כמות הדלק ובדיקות לקביעת איכותו.

הקו אילת - חיפה שהוקם כאמור בשלושה שלבים הועבר גם להפעלה לפי אותם שלבים; דבר זה חייב את החברה לשנות בכל שלב ושלב את דרך ההובלה מאילת.

בשלב הראשון, שנמשך מסוף אפריל עד מחצית אוגוסט 1957, הוזרם הדלק מאילת לבאר שבע בכוח הדחיסה של המשאבות עד מצפה רמון, מקום בו הגיע הקו אילת - חיפה לשיא גובהו, ומשם ועד באר שבע בכוח הגרביטציה. בבאר שבע הוטען הדלק על קרונות-מיכל של הרכבת ועל משאיות-מיכל שנחכרו על ידי החברה. בשדה המיכלים במפרץ חיפה נפרק הדלק בעזרת מתקן פריקה שהותקן שם זמנית על ידי הממשלה.

בשלב השני, שנמשך ממחצית אוגוסט 1957 עד מחצית אוגוסט 1958, הוזרם הדלק בצינור בכוח הגרביטציה עד למיכלי החנת הכוח באשדוד שנחכרו זמנית מחברת החשמל. משם הוטען הדלק בעזרת מתקן שאיבה, שהותקן זמנית על ידי הממשלה, על המיכליות שנחכרו על ידי חברת "דלק" לשם הובלת הדלק לחיפה.

בפברואר 1958 החלה החברה כאמור (ראה לעיל עמ' 3) להזרים בצינור גם את הדלק הגולמי המופק משדות חלץ בעזרת מתקן שהופעל מאז על ידיה.

בשלב השלישי, שנמשך מאז מחצית אוגוסט 1958 עד למועד גמר פעולות החברה בסוף אוגוסט 1960, הוזרם הדלק בצינור עד שדה המיכלית במפרץ חיפה.

היקף ההובלה

להלן טבלה המראה את ההתפתחות בכמויות הדלק, שהוזרמו מאילת ומחלץ, בכל אחד משלושת שלבי ההפעלה (שלב ההזרמה אילת – באר שבע נקבע כבסיס המדד – 100).

ההתפתחות של הובלת הדלק מאילת ומחלץ בשלושת השלבים

השלב	התקופה		מדד ההתחות
	תאריכים	מספר ימים	
ההזרמה עד באר-שבע	17.8.1957 – 26.4.1957	114	100
ההזרמה עד אשדוד	12.8.1958 – 13.8.1957	365	993
ההזרמה עד חיפה	31.8.1960 – 9.8.1958	753	2,459

התפוקה הממוצעת ליום הייתה בשלב השני פי שלושה ובשלב האחרון פי ארבעה מזו שבשלב הראשון. עלייה זו נובעת בעיקר משכלולים בתפעול בעקבות הרחבתם של מתקני הקו. עם זאת הייתה התפוקה היומית בשני השלבים הראשונים נמוכה מהמצופה, בעיקר מפני שאמצעי ההובלה לחיפה, תחילה מבאר שבע ולאחר מכן מאשדוד, לא הלמו את כושר ההספק של הקו.

קבלת המתקנים

החברה החלה כאמור להפעיל את הקו תוך כדי בניית המתקנים והשלמתם. לאור מצב זה לא היתה, לדברי החברה, אפשרות להבטיח קבלה סדירה של המתקנים הקבועים ושל יתר נכסי דלא ניידי שנמסרו בידיה אגב רישומם המפורט. עם השלמת הצינור אשדוד – חיפה באוגוסט 1958 הקימה "ועדת הביצוע" שפעלה כנאמנת הממשלה לתכנון הקו ולהקמתו, "ועדת קבלה", שמתפקידה היה לקבל את המתקנים מידי חברת מקודות ולמסרם רשמית בידי חברת אפיקי נפט. ועדה זו החלה באותו חודש בהכנות לקראת המסירה; המתקנים והקטעים השונים של הקו נמסרו בהדרגה בידי החברה בתקופה ממאי 1959 עד אפריל 1960.

ד. הפעולות הנוספות של החברה

החברה בתקופות שונות עסקה כאמור – נוסף על תפקידה העיקרי של הובלת הדלק הגולמי מאילת, לרבות הובלת הדלק מחלץ – בהפעלת שדה המיכלים במפרץ חיפה ובהזרמת מוצרי דלק מחיפה לגלילות ים. לפי דרישת הממשלה יסדה החברה את חברת פי גלילות בע"מ ונצטרפה כשותפה לחברת צים בחברה הישראלית לאניות דלק בע"מ.

הפעלת שדה המיכלים במפרץ חיפה

שדה המיכלים במפרץ חיפה שימש לפני הנחת הקו אילת – חיפה להחסנת דלק גולמי שיובא לחיפה דרך הים לשם זיקוקו בבתי הזיקוק. עם השלמת ההנחה של הקו מאילת לחיפה הוחסן בשדה המיכלים דלק שהוזרם דרכו; נוסף על זה גם כמויות של דלק, שהובאו גם לאחר מכן דרך הים. החברה החלה כאמור להפעיל את שדה המיכלים בפברואר 1959 עם רכישתו על ידי המדינה מחברת הנפט העירקית.

בהעברת שדה המיכלים על מתקניו, ציודו והחומרים שבו לידיה נתקלה החברה בקשיים: חברת הנפט העירקית לא סיפקה שום רישומים על החומרים וחלקי החילוף שנמצאו במחסני שדה המיכלים במועד מסירתו בטענה, שחוזה המכר שלה עם הממשלה קובע, שעל הממשלה לקבל את הנכסים כפי שהם. חברת אפיקי נפט התחילה ברישום המלאי מיד עם כניסתה לשטח שדה המיכלים בתחילת ינואר 1959. החברה סיימה עד סוף מארס 1959 את ספירת המלאי בעין, אך לא הספיקה עד מסירת שדה המיכלים לידי בתי הזיקוק ביום 1.12.1959 להשלים את הרישום לפי ערכו של המלאי.

הזרמת מוצרי דלק לגלילות ים

בסוף שנת 1958 החלה החברה להפעיל קו להעברת מוצרי דלק מחיפה לגלילות ים ובפברואר 1959 הוחל במסירה סדירה של המוצרים בטרמינל שבגלילות ים לידי חברת פי-גלילות בע"מ (ראה להלן). מוצרי הדלק מועברים בצינור על ידי שאיבה עד לנקודת השיא של גובה הקו בקטע העובר את הר הכרמל ומשם הם מוזרמים בכוח הגרביטציה עד גלילות ים.

ייסוד חברת פי-גלילות בע"מ

חברת פי-גלילות הוקמה בנובמבר 1958 על ידי חברת אפיקי נפט בשם הממשלה בהון של 100 ל"י. מניות החברה, פרט מניה אחת שהיא בידי רשות הפיתוח, היו בידי חברת אפיקי נפט. מניות אלו הועברו ביולי 1959 לידי חברת שרותי נפט בע"מ, שאף היא חברה בבעלות הממשלה. באוקטובר 1959 הוגדל הון המניות של חברת פי-גלילות ל-799,998 ל"י; והצטרפו אליה כבעלי מניות חברות הנפט: דלק, פז וסונול.

השתתפות בחברה ישראלית לאניות דלק בע"מ

החברה הישראלית לאניות דלק בע"מ נוסדה בדצמבר 1951 על בסיס שותפות בין הממשלה לבין חברת צים. חברת אפיקי נפט השקיעה בחברה זו את הסכומים הבאים: סך 5,000 ל"י במניות מתוך הון נפרע שבסך 10,000 ל"י, וסך 2,319,500 ל"י בתורת הלוואות. לשם מימון השקעה זו קיבלה החברה מהאוצר הלוואה, שליום 31.3.1960 הייתה בסך 2,112,000 ל"י. הבעלות על השקעה זו – המניות וההלוואה – הועברה ביולי 1960 לחברת שרותי נפט בע"מ; במקביל לזה עברה לחברה זו גם ההתחייבות של חברת אפיקי נפט לאוצר להלוואה האמורה.

פרק שלישי

מינהל החברה

א. המבנה הארגוני

הניהול השוטף של החברה היה מופקד בידי המנהל הכללי שגם היה ממונה ישירות על תפעולם של המתקנים. הוא נעזר במנהל אדמיניסטרטיבי ובמהנדס ראשי - הראשון היה ממונה על הנהלת הכספים והחשבונות, על ניהול כוח אדם, על אפסנאות, מחסנים ותחבורה, ועל ענייני הבטחון; ואילו השני היה ממונה על תכנון עבודות חדשות וביצוען, על עבודות האחזקה של המתקנים ועל מחלקת הדלק.

בדצמבר 1959 פירסמה החברה קובץ ובו הגדרת הסמכויות של בעלי התפקידים האחראיים והוראות על סדרי הפיקוח על פעולות החברה והדיווח עליהם.

ב. משרדי החברה וחבר עובדיה

(1) משרדי הגוף הארעי שהוקם במארס 1957 ושקדם כאמור לחברת אפיקי נפט שוכנו תחילה בתל אביב; ובתחילת מאי 1957 הועברו המשרדים לאשקלון. עם השלמת ההנחה של קו הדלק עד חיפה והפעלת שדה המיכלים במפרץ חיפה הועברו משרדי החברה ביוני 1959 לחיפה ושוכנו בשטח שדה המיכלים.

(2) להלן נתונים על מספר עובדי החברה לימים 31.3.1959, 31.3.1960 ו-31.8.1960 - תאריך סיום פעילותה של החברה.

		31.3.1959	31.3.1960	31.8.1960
משרד ראשי		30	32	28
מתקני קו אילת - חיפה		97	80	46
שרותי עזר		14	12	13
	המספר הכולל	141	124	87
מתקנים אחרים		53	18	6
	המספר הכולל	194	142	93

הצמצום ההדרגתי במספר עובדי החברה נובע בחלקו משיפורים ארגוניים שהונהגו במרוצת הזמן בחברה ובחלקו מהקטנת היקף פעולותיה. מאחר שסוג פעילותה של החברה היה חדש בארץ ומאחר שבתקופה קצרה יחסית נשתנו חליפות תנאי ההפעלה של מתקני החברה, לא היו בידיה נתונים בדוקים לקביעת תקני כוח אדם.

תנאי השכר של עובדי התפעול היו עד 1.6.1959 בדרך כלל בכפיפות להסכמי העבודה הנהוגים בענף המחכת; ומשכורתם של עובדי המינהל היתה בהתאם לדירוג המינהלי הנהוג בשירות המדינה. מאז הותאמו תנאי השכר והמשכורת של כלל עובדי החברה לאלו של עובדי בתי הזיקוק.

הטבלה הבאה מראה את השינויים שחלו בשכר השנתי הממוצע, בכלל זה תשלומים סוציאליים, של עובדי התפעול והמינהל בשנים 1957/58 עד 1959/60.

שכר שנתי ממוצע לעובד

בשנים 1957/58 עד 1959/60

ה ש נ ה	עובדי תפעול		עובדי מינהל	
	ל"י	%	ל"י	%
1957/58	5,491	100.0	4,111	100.0
1958/59	5,639	102.7	4,411	107.3
1959/60	5,989	109.1	5,375	130.1

שכרו הממוצע של עובד תפעול היה גבוה מזה של עובד מינהל, כיוון שהאחרון לא נהנה באותה מידה מהתוספות השונות שהוענקו לעובדי התפעול, כגון תוספות בעבור משמרות ושבתות ותוספות ערבה. הפער הצטמצם ביחוד בשנת 1959/60 כשהושוו תנאי השכר של החברה אל אלו שבבתי הזיקוק; בעקבות השוואה זו עלה בעיקר שכרם הממוצע של עובדי המינהל.

ג. נוהלי דיווח

בחברה היתה קיימת מערכת דיווח חודשי שכללה, בין היתר, נתונים על תפעול המתקנים, על התנודות בכוח האדם ועל המצב הכספי של החברה.

ד. המינהל הכספי

תקציבים

עד סוף שנת העסקים 1957/58 נהוג היה להגיש לאישור מועצת המנהלים תקציבים לתקופות של מספר חודשים. מאז הוגשו שני תקציבים שנתיים לשנת 1958/59 ולשנת 1959/60. לתקופה מ-1.4.1960 לא הוגש תקציב, הואיל והחברה בתקופה זו עמדה לפני חיסול פעולותיה.

אומדני ההכנסות שבתקציב היו מבוססים בעיקר על ההיקף המשוער של הדלק הגולמי המובל מאילת. אומדני ההוצאות נערכו בהתחשב בשינויים שעתידים היו לחול בהיקף ההוצאות בכל אחד משלבי התפעול של החברה (ראה לעיל עמ' 8).

במעקב שוטף ומדוקדק אחר בצוע התקציב הוחל עם הנהגת מיכון בהנהלת החשבונות באוגוסט 1958. הביקורת העלתה, שבדרך כלל לא חרגו ההוצאות למעשה ממסגרת התקציב.

הנהלת חשבונות

החברה מיינה את הוצאותיה הישירות לפי תחומי פעולה שונים, כגון הזרמת הדלק הגולמי מאילת; הזרקת הדלק המופק בחלץ; הזרמת מוצרי הדלק; והפעלת שדה המיכלים. את הוצאותיה הלא-ישירות זקפה החברה להוצאות הזרמת הדלק הגולמי מאילת, שהיוו את החלק המכריע מההוצאות הישירות.

את מחיר השירות ללקוחות החברה קבע כאמור האוצר; המחיר שונה בכל אחד משלושת שלבי ההזרמה. המחיר נקבע במגמה להתאים את הכנסות החברה להוצאות שהיו לה בכל אחד משלבי ההזרמה; אולם הואיל והחברה לא ניהלה את חשבונות ההוצאות להזרמת הדלק לפי שלבי התפעול, נמנעת האפשרות לבדוק, באיזו מידה כיסו הכנסות החברה מדמי השירות את הוצאותיה בכל אחד מהשלבים.

החברה טוענת ששינויים בתנאי ההפעלה היו לא רק במעבר משלב אחד לשני, אלא גם בתוך כל שלב ושלב.

פרק רביעי

המצב הכספי של החברה

כנספח לדו"ח זה מובאת סיוטת מאזן החברה ליום 31.3.1961 וחשבון ריווח והפסד לשנה המסתיימת באותו יום; מסמכים אלו עדיין לא אושרו על ידי רואה החשבון ומועצת המנהלים של החברה. המספרים משקפים את התפתחות החברה בשנים 1957/58 עד 1960/61 ואת תהליך חיסולה מאז ספטמבר 1960.

א. מאזנים מרוכזים

להלן המאזנים המרוכזים של החברה לסוף כל אחת מהשנים 1957/58 עד 1960/61, שהוכנו ורוכזו על ידי משרד מבקר המדינה.

מאזנים מרוכזים

	31.3.1958		31.3.1959		31.3.1960		31.3.1961	
	הסכום ל"י	%	הסכום ל"י	%	הסכום ל"י	%	הסכום ל"י	%
ר כ ו ש								
1. רכוש קבוע (לאחר ניכוי הפחת)	453,696	39.6	577,505	17.7	476,786	11.8	24,606	2.0
2. רכוש אחר (בעיקר השקעת החברה בחברה אחרת)	-	-	1,481,596	45.5	2,474,771	61.4	-	-
3. רכוש שוטף								
מלאי	66,919	5.8	166,145	5.1	244,149	6.1	42,072	3.4
זכויות שוטפות	625,924	54.6	1,034,912	31.7	834,920	20.7	1,158,572	94.6
ס"ה רכוש	1,146,539	100.0	3,260,158	100.0	4,030,626	100.0	1,225,250	100.0
ה ת ח י י ב ו י ו ת								
4. הון עצמי וקרנות	336,614	29.4	420,139	12.9	939,008	23.3	1,155,633	94.3
5. הלוואות למועד ארוך (כולל הפרשה לפיצויי פיטורין)	41,388	3.6	863,858	26.5	2,282,125	56.6	-	-
6. התחייבויות שוטפות								
הלוואה מהממשלה	236,176	20.6	1,327,678	40.7	144,899	3.6	103	-
התחייבויות אחרות	532,361	46.4	648,483	19.9	664,594	16.5	69,514	5.7
ס"ה התחייבויות	1,146,539	100.0	3,260,158	100.0	4,030,626	100.0	1,225,250	100.0

שנת 1960/61 היא השנה, בה החל תהליך החיסול של החברה עם הפסקת פעולותיה ב-1.9.1960. מכאן הירידה בסכום הכולל של המאזן מ-4 מליון ל"י בקירוב ל-31.3.1960 ל-1.2 מליון ל"י בקירוב ל-31.3.1961.

<u>סעיף 1: רכוש קבוע</u> - סעיף זה מורכב בעיקר מציוד קשר, מציוד עזר אחר ומדירות שרכשה החברה בעבור עובדיה. ליום 31.3.1961 הסתכם הרכוש הקבוע ב-24,600 ל"י בלבד, הואיל ובתאריך זה הושלמה כמעט מכירת הרכוש בעקבות תהליכי חיסול החברה.

<u>סעיף 2: רכוש אחר</u> - סעיף זה מהווה למעשה את השקעות החברה בחברה הישראלית לאניות דלק בע"מ (ראה לעיל עמ' 10). לממון השקעה זו קיבלה החברה בשנת 1958/59 הלוואה מהממשלה, שיתרתה במאזן החברה ליום 31.3.1959 כלולה בסעיף "התחייבויות שוטפות". ליום 31.3.1960 כלולה הלוואה זו בסעיף "הלוואות למועד ארוך". בסוף אוגוסט 1960 הועברו השקעות אלו וההתחייבויות הכרוכות בהן לחברת שירותי נפט בע"מ.

<u>סעיף 3: רכוש שוטף</u> - סעיף זה כולל מלאי, בעיקר חלקי חילוף, שנמכר בשנת 1960/61 עם חיסול פעולות החברה, וזכויות שוטפות הנובעות בעיקר מחובות הלקוחות - חברת הנפט - בעד הובלת הדלק.

<u>סעיף 4: הון עצמי וקרנות</u> - העלייה בסעיף זה נובעת מרווחים שהצטברו.

ב. חשבונות ריווח והפסד

להלן טבלה המראה את ההתפתחות של ההכנסות, ההוצאות והריווח של החברה בשנים 1957/58 עד 1960/61, כפי שרוכזו על ידי משרד מבקר המדינה.

ההכנסות, ההוצאות והריווח

	ב-1957/58		ב-1958/59		ב-1959/60		ב-1960/61	
	הסכום ל"י	%	הסכום ל"י	%	הסכום ל"י	%	הסכום ל"י	%
1. ס"ה הפדיון	6,148,376	100.0	7,431,626	100.0	8,140,284	100.0	2,794,954	100.0
2. (א) הוצאות תפעול	2,357,710	38.4	2,311,912	31.1	1,807,946	22.2	674.133	24.1
(ב) דמי שכירות	3,218,108	52.3	4,618,071	62.2	4,968,396	61.0	1,882,494	67.4
ס"ה 2	5,575,818	90.7	6,929,983	93.3	6,776,342	83.2	2,556,627	91.5
3. ריווח גולמי	572,558	9.3	501,643	6.7	1,363,942	16.8	238,327	8.5
4. הוצאות כלליות	323,074	5.2	270,289	3.6	369,975	4.6	185,784	6.6
ריווח נקי לפני המס	249,484	4.1	231,354	3.1	993,967	12.2	52,543	1.9
5. מס הכנסה	162,800	2.7	147,899	2.0	475,098	5.8	-	-
6. ריווח נטו לאחר ההפרשה למס	86,684	1.4	83,455	1.1	518,869	6.4	52,543	1.9
7. ביטול הפרשות משנים קודמות	-	-	-	-	-	-	164,982	5.8
8. ריווח נטו המועבר למאזן	86,684	1.4	83,455	1.1	519,869	6.4	216,625	7.7
9. ריווח נטו (מצטבר)	86,684	-	170,139	-	689,008	-	905,633	-

לאור השיטות שלפיהן נקבעו דמי השכירות למתקנים והמחירים ללקוחות החברה, אין ברווחים שהצטברו כדי לשמש מודד למשקיות פעולותיה של החברה; כקנה מידה עיקרי ליעילות החברה יש לראות את היקף ההוצאות הכלליות.

<u>פדיון</u> - הפדיון מהובלת הדלק על ידי החברה הלך וגדל מ-6,1 מליון ל"י בשנת 1957/58 ל-8,1 מליון ל"י בשנת 1959/60, שהיא השנה האחרונה למלוא פעילותה של החברה. ירידת הפדיון ל-2,8 מליון ל"י בשנת 1960/61 משקפת את צמצומה ההדרגתי של פעילות החברה בחמשת החודשים הראשונים של השנה.

<u>הוצאות תפעול</u> - החברה הצליחה בשנת 1958/59 להשאיר את הוצאות התפעול באותו היקף כמו בשנה הקודמת על אף העליה בכמויות הדלק שהובל - בשיעור העולה על 80% - באותה תקופה. דבר זה נתאפשר בעיקר על ידי ביטול ההובלה המשולבת של הדלק בעקבות הפעלתו הסדירה של הקו מאילת עד חיפה למלוא אורכו. בשנת 1959/60 עלה בידי החברה להוריד את היקף הוצאות התפעול ל-1.8 מליון ל"י, אף כי כמות הדלק הגולמי שהובלה אותה שנה מאילת לחיפה היתה זהה כמעט לכמות של השנה הקודמת, ועל אף שבמשך כל אותה שנה הופעל על ידי החברה גם קו מוצרי דלק.

<u>הוצאות כלליות</u> - מידת החיסכון בהוצאות השוטפות של החברה ניתן לראות אותה במיוחד בירידה של ההוצאות הכלליות שהושגה בשנת 1958/59 לעומת 1957/58; בשנת 1957/58 הן הסתכמו ב-323,000 ל"י ובשנת 1958/59 ב-270,000 ל"י בקירוב. העליה שחלה בשנת 1959/60 נבעה מסיבות מיוחדות - התאמת המשכורות של עובדי החברה לאלו של עובדי בתי הזיקוק (ראה לעיל עמ' 12); ותשלום מסים עירוניים לשנים קודמות. אשר לשנת 1960/61, אין להשוות את ההוצאות השוטפות של אותה שנה אל אלו של השנים הקודמות, הואיל והיתה זו השנה, שבה נכנסה החברה לתהליך חיסול.

ירושלים, ג' בתשרי תשכ"ב
13 ספטמבר 1961

משרד מבקר המדינה

נ ס פ ח י ם

ס י ו ס ה

אפיקי נפט בע"מ

ה מ א ז ן

ליום 31.3.1961

31.3.1960	רכוש קבוע	מחיר קרן	פ ח ת		31.3.1960	הון וקרנות	ר ש ו ם	נ ט ר ע
398,002	הוסס וציוד	40,564.432	17,291.463	23,272.969	250,000	500,000 מניות בנות 1.- ל"י	500,000.-	250,000.-
78,784	מכוניות	17,733,682	16,400,840	1,332.842				
476,786		58,298.114	33,692.303	24,605.811	689,008	יתרת חשבון רווח והפסד		905,633.391
								1,155,633.391
	רכוש שוטף							
150,279	פקדונות			2,232.700		התחייבויות שוטפות		
6,987	אשראים דוקומנטריים			-	405,830	זכאים ויתרות זכות	42,608.500	
244,149	מלאי שהועבר למשרד הבטחון למכירה			42,072.485	405,000	הפרשה למסים	27,008.530	69,617.030
702,617	לקוחות			-				
80,936	חייבים			47,061.967				
44,380	בנקים			1,722.160				
2,324,492	השקעה בחברה מסונפת			-				
(2,280,788)	החשב הכללי			1,107,514.818				
-	דמי מחזור			40.430				
1,749,838				1,225,250.421	1,749,838			1,225,250.421

ט י ו ט ה

אפיקי נפט בע"מ

חשבון ריוח והפסד

לשנה המסתיימת ביום 31.3.61

1959/60			
7,873,951	הכנסות		2,766,608.810
6,776,342	פחות הוצאות הפעלת הקוים		2,556,627.160
1,097,609			209,981.650
	הכנסות שונות		22,724.563
	ריוח במכירת ציוד וכלי רכב		5,620,811
			238,327.024
147,808	משכורת	87,686.293	
8,684	צרכי כתיבה ומשרד	2,176.060	
11,056	דואר מברקים וטלפון	8,888.390	
19,533	יעוץ משפטי וטכני	5,220.200	
-	משכורת לתקופת חסול	19,159.-	
1,590	הוצאות בטחון	1,072.770	
26,578	נסיעות והובלה	4,127.450	
6,908	אשל	2,503.140	
11,421	החזקת כלי רכב	11,572.262	
18,489	קשר	17,191.305	
787	אמון, הדרכה וחרבות	513.820	
-	החזקת ההוט וציוד	117.950	
3,188	כבודים	1,369.320	
-	שכירות מבנים	4,162.500	
6,602	החזקת בית ותקונים	2,629,420	
-	עמלה ורבית	56.690	
1,386	שונות	3,167.250	
-	בטול יתרות חובה	2,071.020	
-	אגרת חברות	50.-	
-	מסירת הקו	11,668.100	
-	הפסד מכירת דירות	381.122	185,784.062
4,667	פרסומים		
2,000	מסים עירוניים		
1,950	בטוח וארנונה לפצוי נזקי מלחמה		
2,613	פרוק תחנת סוכריר		
275,260			
1,650	הוצאות מימון - רבית ועמלה		
76,000	השתתפות ברשת המים באילת		
	פ ח ת		
	775 מבנינים		
	4,266 מציוד		
	9,931 ממכוניות		
17,065	2,093 מרהוט וציוד משרדי		
993,967	רווח נקי - עובר לחשבון חלוקת רווחים		
1,363,942			52,542,962